

SURIYELİ MÜLTECI EBEVEYNLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDEN BEKLENTİLERİ VE BU BEKLENTİLERİN KARŞILANMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ (MARDİN İLİ ÖRNEĞİ)

Dr. Öğr. Üyesi Pınar POLAT

Mardin Artuklu Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-5649-376X

Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ORCID: 0000-0002-6241-810XXX

ÖZET

Çalışma, Suriyeli mülteci ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmadaki çalışma grubunu belirlemek için ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Mardin ili Midyat ilçe merkezinde yaşayan, mülteci statüsünde bulunan ve çocukları 2022-2023 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 18 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizinde ilk olarak ebeveyn görüşleri yazılı olarak bilgisayara aktarılmıştır. Sonraki süreçte veriler birçok kez okunarak kodlanmıştır. Araştırma içerisinde sık sık katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılar ile yer verilmiştir. Bununla birlikte analiz edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak için bağımsız bir araştırmacı tarafından da incelenmesi sağlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerine, Türkiye'ye uyum sağlamalarına, iyi alışkanlık kazanmalarına, ilkokula hazırlanmalarına ilişkin beklentileri olduğunu ve bu beklentilerin büyük oranda karşılandığını görmekteyiz. Ayrıca okulun eve yakın olması, mevcut okula yönelik tavsiyeler, diğer çocuklarının da bu okula gelmeleri ve okulu beğenmeleri ebeveynleri mevcut kurumu seçmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda mülteci çocukların eğitiminde ailenin sürece dâhil edilmesi ve bu çocuklara yönelik planlanacak okul öncesi eğitim programlarında ailenin beklentilerinin dikkate alınması önerilebilir. Son olarak benzer çalışmaların öğretmenler ve okul idarecileriyle de yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, Suriyeli mülteci ebeveynler, okul öncesi eğitimden beklentiler.

EXPECTATIONS OF SYRIAN REFUGEE PARENTS FROM PRE-SCHOOL EDUCATION AND THEIR VIEWS ON MEETING THESE EXPECTATIONS (MARDIN PROVINCE EXAMPLE)

ABSTRACT

The study was carried out to determine the expectations of Syrian refugee parents from pre-school education and their views on meeting these expectations. The research was designed as a case study, one of the qualitative research methods. Criterion sampling method was used to determine the study group in the research. The study group of the research consists of 18 parents who live in Midyat district center of Mardin province, have refugee status, and whose children are attending a pre-school education institution in the 2022-2023 academic year.

The data of the study were collected with a semi-structured interview form prepared by the researchers. Content analysis method was used to analyze the data. In data analysis, firstly, parents' opinions were transferred to the computer in written form. In the following process, the data was read and coded many times. The opinions of the participants are frequently included in the research with direct quotations. In addition, in order to increase the reliability of the analyzed data, it was also examined by an independent researcher. According to the research results, we see that parents have expectations for their children to learn Turkish, adapt to Turkey, acquire good habits, and prepare for primary school, and these expectations are largely met. In addition, it was concluded that the proximity of the school to home, the recommendations for the current school, the fact that their other children also come to this school and that they liked the school were effective in choosing the current institution. In line with the results obtained from the research, it can be recommended to include the family in the education of refugee children and to take the family's expectations into account in the pre-school education programs planned for these children. Finally, it may be recommended to conduct similar studies with teachers and school administrators.

Keywords: Pre-school education, Syrian refugee parents, expectations from preschool education

GİRİŞ

Dünyada zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve ciddi kamu düzenini bozan olaylardan dolayı 100 milyondan fazla insan zorla yerinden edilmiştir. Göç eden bireylerin sayısı küresel çapta rekor düzeylere ulaşırken, Türkiye dünyada en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir (UNHCR, 2021). Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş sonrasında her yıl giderek artan sayıyla birlikte, Türkiye’de 2023 yılında kayıt altına alınmış geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısı toplam 3 milyon 307 bin 882’e ulaşmış olup, bu sayının 1.613.093’ünü çocuklar oluşturmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2023). Çocuklar korunma gereksinimi olan bireyler olduklarından dolayı bu süreçten en ağır şekilde etkilenenler hiç şüphesiz ki onlardır (Eroğlu, 2020; Kirmayer vd., 2011; Lee vd., 2012; Soykoek vd., 2017; Şirin ve Rogers, 2015; Uğurlu vd., 2016).

Yoksulluk içinde savaş ve çatışma alanlarında yaşayan, engelli, özgürlüklerinden yoksun bırakılan veya kanunla ihtilafa düşen, göçmen ve mülteci statüsüne olan (dünya çapında yaklaşık 50 milyon çocuk başka bir ülkeye göç etmiştir), refakatsiz veya ailesi olmayan savunmasız durumdaki çocuklar ayrımcılığa, ötekileştirmeye, dışlanmaya maruz kalmaktadırlar (AB, 2017). Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu (2016) Türkiye’de ki Suriyeli mülteci çocukların % 46’sının eğitim, %16’sının açlık, %7’sinin sağlık ve barınma gibi temel problemleri olduğunu belirtmiştir. Sığınmacı çocukların hakları uluslararası ve ulusal düzeyde hukuki zeminde korunmaktadır (Birleşmiş Milletler Mülteci ve Sığınma Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme). Türkiye’de geçici koruma statüsündeki çocuklar, yabancı çocuklara tanınan haklardan yararlanabilmektedir. Bu haklar eğitim hakkı, sığınma hakkı, sağlık hakkı, her türlü kötü muameleden korunma haklarıdır (UNHCR, 2016).

Türkiye’de mülteci çocukların eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı’nın denetiminde yürütülmektedir. Eğitim ve öğretim hizmetlerinin nasıl uygulanacağına ilişkin usul ve esaslar ise genelgeler yolu ile düzenlenmiştir. Bu yönde en geniş kapsamlı genelge Milli Eğitim Bakanlığı’nca Yabancı Uyruklu Öğrenciler konulu 2010/48 No.lu Genelgesi’dir (Savar ve Kedikli, 2019). Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocuklarda okullaşma oranı % 48 iken bu oran okul öncesi düzeyde % 34,34’dür (MEB, 2022). Ülkemizde 5 yaş grubu çocuklarda okullaşma oranı % 92,17 olduğu düşünülürse (MEB, 2022) bu oranın oldukça düşük olduğu söylenebilir. Bu oranın artırılması önemlidir.

Çünkü eğitim çocukların yaşadıkları travmalardan kolayca kurtulmaları, buldukları ortama adaptasyon sağlamaları ve daha dirençli olmaları bakımından oldukça önemlidir. Bundan dolayı insanların zorlu bir yaşam süreci geçirdikleri felaket dönemlerinden sonra da normalleşmenin bir aracı olarak bireylere ve özellikle çocuklara sunulması gereken bir yardım olarak da düşünülmelidir (Uğurlu, 2018). Ayrıca okullar yeni ülkeye uyum sağlamada, o ülkeye karşı aidiyet duygusunu hissetmede kritik role sahiptir (Taylor ve Sidhu, 2012). Göçmen çocukların eğitiminde ailenin bu süreçte yer alması oldukça önemlidir (Leseman, 2007). Bu bağlamda ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini belirlenmesi ve bu beklentiler doğrultusunda eğitim programının güncellenmesi mülteci çocukların okullaşma oranının artırılmasında önemli bir faktördür. Ayrıca bu beklentilerin farkında olmak sağlıklı okul aile işbirliği açısından da önemlidir.

Literatürde Suriyeli çocuklara ve öğrencilere yönelik eğitimi her kademesinde araştırmalar mevcuttur (Bal vd., 2021; Kardeş ve Akman, 2018; Şahin vd., 202; Uğurlu, 2018; Yiğit vd., 2021) fakat okul öncesi eğitimde (Avcı, 2019; Can Yaşar vd., 2018; Özger ve Akansel, 2019; Mercan Uzun ve Bütün, 2016; Doğrul ve Akay, 2018) bu çalışmalar sınırlıdır. Bu bağlamda araştırma hem sınırlı literatüre katkı sunması hem bu konuya dikkat çekmesi açısından önem taşımaktadır. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireylerin Türkiye genelinde dağılımına baktığımızda Mardin ilinin yoğunluk olarak 12. sırada yer aldığını görmekteyiz (GİGM, 2023). Mevcut çalışmanın bu bireylerin yoğun olduğu Mardin ilinde yapılması ayrıca önem taşımaktadır.

Bu araştırma, Suriyeli mülteci ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorularına yanıt aranmıştır:

1. Suriyeli mülteci ebeveynleri mevcut okul öncesi eğitim kurumu seçmeye yönelik görüşleri nelerdir?
2. Suriyeli mülteci ebeveynleri okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Suriyeli mülteci ebeveynleri okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerinin karşılanmasına yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Suriyeli mülteci ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla ile yapılan bu çalışma nitel araştırma türlerinden durum araştırması olarak tasarlanmıştır. Bu yöntem bir ya da birden daha fazla durumun, programın, olgunun, sosyal grubun, birbirleriyle ilişkili yapının ayrıntılı incelendiği yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmadaki çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış olup bu yöntemde gözlem birimi belli özelliklere sahip nesne, durum ve olaylardan oluşmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Araştırmanın çalışma grubunu, Mardin ili Midyat ilçe merkezinde yaşayan, mülteci statüsünde bulunan, çocukları 2022-2023 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 18 ebeveyn oluşturmaktadır. Ebeveynlere ve çocuklarına ilişkin bazı demografik bilgiler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Kategori	Toplam
Kuruma Gelen Çocuğun Cinsiyeti	Kız	8
	Erkek	10
Kuruma Gelen Çocuğun Yaşı	60-66	4
	66-72	14
Ebeveyn Yaşı (Anne)	20-30	9
	30-40	6
	40 ve Üzeri	9
Ebeveyn Yaşı (Baba)	30-40	1
	40 ve Üzeri	1
Gelir Düzeyi	Düşük Gelir Düzeyi	18
Anne Öğrenim Durumu	Okuma Yazması Yok	1
	İlkokul	2
	Ortaokulu	9
	Lise	6
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	3
	Ortaokulu	5
	Lise	8
	Yükseköğretim	2
Türkiye’de Yaşadıkları Süre	0-5 Yıl	1
	5-10 Yıl	16
	11-15 Yıl	1
Ailelerin Çocuk Sayısı	1	1
	2-4	7
	4 ve Üzeri	10
Diğer Çocuklar Daha Önce Eğitim Alma	Evet	11
	Hayır (Küçük)	4
	Hayır	3
Annenin Çalışma Durumu	Evet	-
	Hayır	18
Babanın Çalışma Durumu	Evet	17
	Hayır	1
Annenin Türkçe Bilme Durumu	Evet	4
	Hayır	14
Babanın Türkçe Bilme Durumu	Evet	18
	Hayır	0

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Suriyeli mülteci ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla ilgili literatürün (Bal, 2019; Can Yaşar vd., 2018; Şahin vd., 2021; Yanık Özger ve Akansel, 2018; Mercan Uzun ve Bütün, 2016) taraması sonucunda ebeveyn görüşme formu hazırlanmıştır. Formun ilk kısmında katılımcıların demografik bilgiler yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci kısmında katılımcılara üç tane yarı yapılandırılmış görüşme sorusu sorulmuştur. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliği için üç okul öncesi eğitimi alan uzmanından destek alınmıştır.

Gelen görüşler sonrasında form yeniden düzenlenmiş ve son şekli verilmiştir.

Veri Analizleri

Görüşme formundan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, elde edilen verileri açıklamak için kavramlara ulaşılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri analizinde ilk olarak ebeveyn görüşleri araştırmacılar tarafından yazılı olarak bilgisayara aktarılmıştır. Sonraki süreçte veriler birçok kez okunarak kodlanmıştır. Araştırma içerisinde sık sık katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılar ile yer verilmiştir. Alıntı yapılan ebeveynler için E.1., E.2., E.3. şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Bununla birlikte analiz edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak için bağımsız bir araştırmacı tarafından da incelenmesi sağlanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bu araştırma kapsamında Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan E-79906804-020-100149 numaralı belge ile izin alınmıştır. Ayrıca Çalışmada gönüllülük esas olduğundan katılımcılardan da izin alınmıştır.

ARAŞTIRMA ve BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları elde edilen veriler doğrultusunda yedi tema altında sınıflandırılmıştır. Bu temalar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 2. Mevcut Okul Öncesi Eğitim Kurumunu Seçme Sebepleri

Kodlar	f
Eve yakın olması	10
Tavsiye üzerine	4
Diğer çocuklarının da daha önce mevcut kuruma gelmesi	4
Kurumu beğendiği için	3

Tablo 2’de ebeveynlerin mevcut okul öncesi eğitim kurumunu tercih sebeplerine yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerin sekizinin kurumun eve yakın olması, dördünün tavsiye üzerine, dördünün diğer çocuklarının daha önce mevcut kuruma gelmesi, üçünün kurumu beğenmelerinden dolayı tercih ettiği görülmektedir. Bu kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

E. 18. “Bu okul evimize çok yakın, çocuğum kendi okula gelebiliyor, çok rahat oluyor bu okula yazdık”

E. 6. “Bu okulu biliyordum, çok güzel, beğeniyordum, çocuğumu gönderdim.”

E. 4. “Ablası ve abisi de bu okula geldiler daha önceden, biliyordum ben, bunu da buraya gönderdim, iyi oldu”

Tablo 3. Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumundan Beklentilerine Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Türkçe öğrenmeleri	18
Gelişimlerinin desteklenmesi	16
Türkiye’ye uyum sağlamaları	15
İyi alışkanlıklar kazanmaları	15
İlkokula hazırlık	10

Tablo 3’de ebeveynlerin mevcut okul öncesi eğitim kurumunu tercih sebeplerine yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerin tamamı Türkçe öğrenmeleri, 16’sı gelişimlerinin desteklenmesi, 15’i Türkiye’ye uyum sağlaması, 15’i iyi alışkanlıklar kazanması, onu ise ilkokula hazırlanmaları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

E.3. “Türkçe öğrenmesi için gönderiyorum. Yazmayı öğrensin, konuşmayı öğrensin. Aslında birazcık biliyor”

E.7. “Çok istiyorum güzel Türkçe konuşsun, az kaldı, ilkokula gidecek, Türkçeyi bilirse orada başarılı olur.”

E.4. “Abisi de gelmişti bu okula, Türkçe öğrendi buradan, şimdi bakalım bu da öğrensin istiyorum, abisi onunla konuşuyor”

E.13. “Biz burada kalacağız. Türkiye’ye alışmasını istiyorum, okulda Türk çocuklarla konuşsun, oynasın alışsın istiyorum”

E.15. “İlkokula gidince kolay olsun diye göndermek istedim, dil bilmezse çok zor olacaktı”

E. 2. “Saygıyı öğrensin, öğretmeni dinlesin, her şeyi öğrensin diye göndermek istedim”

Tablo 4. Ebeveynlerin Çocukların Türkçe Öğrenmelerine İlişkin Beklentilerinin Karşılanmasına Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Türkçeyi hem anlıyor hem konuşuyor	10
Türkçeyi anlıyor ama konuşamıyor	6
Türkçe öğrendi fakat konuşmuyor	2

Tablo 4’de ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerine ilişkin beklentilerinin karşılanmasına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerden 10’u çocuklarının Türkçeyi hem anlayıp hem konuştuğunu, altısı Türkçeyi sadece anladığını, ikisi ise Türkçeyi öğrendiğini fakat çekindiği için konuşmadığını ifade etmiştir. Bu kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

E.1. “Artık konuşabiliyor, benimle de konuşuyor, zaten abisi ablasıyla konuşuyordu, adını da yazabiliyor.”

E. 5. “Öğretmeni ne söylese anlıyor, bana öğretmeni dedi ama konuşamıyor, onu da öğrenecek yani konuşmayı”

E. 8. “Çok akıllı öğretmenini dinliyor, benimle bazen az konuşuyor ama okulda konuşmuyor, utanıyor, zaten utangaç bu çocuk.”

Tablo 5. Ebeveynleri Çocukların Türkiye’ye Uyum Sağlamaları İlişkin Beklentilerinin Karşılanmasına Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Okula kurallarını öğrenme	18
Sınıf arkadaşlarıyla sosyalleşme	12
Öğretmenine alışma	16
Okul dışında arkadaşlarıyla sosyalleşme	6

Tablo 5’de ebeveynlerin çocuklarının Türkiye’ye uyum sağlamaları ilişkin beklentilerinin karşılanmasına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerden 18’i çocuklarının okula kurallarını öğrendiğini, 12’sinin sınıf arkadaşlarıyla kaynaştığını, 16’sı öğretmenine alıştığını, 6’sının okul dışında da arkadaşlarıyla sosyalleştiğini ifade etmiştir. Bu kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

- E. 9. “Okulun başında hep Suriyeli arkadaşlarıyla oynuyordu, çünkü onlarla konuşabiliyordu. Şimdi okulun sonuna geldik çok şükür bütün arkadaşlarıyla oynuyor, konuşuyor”
- E. 10. “Öğretmenini çok seviyor, hep anlatıyor, buradaki öğretmen çok iyi davranıyor ona, onu çok seviyor bence. Öğretmen nedir biliyor, öğretmeniyle güzel konuşuyor.”
- E. 14. “Okula gittikten sonra Türkçe öğrendi, dışarı çıktığında komşumuz Türklerin çocuklarıyla oynuyor, çok seviniyorum o zaman.”

Tablo 6. Ebeveynlerin Çocukların İlkokula Hazırlanmalarına İlişkin Beklentilerinin Karşılanmasına Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Erken okuma yazma becerilerini öğrenme	18
Erken matematiksel beceriler öğrenme	18
Temel kavramların öğrenme	18
Okul kurallarını öğrenme	15
Okulu alışma	14
Öz bakım becerilerini öğrenme	12
Türkçe öğrenme	10
Sosyalleşme	12

Tablo 6’da çocukların ilkokula hazırlanmalarına ilişkin beklentilerinin karşılanmasına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerden 18’i çocuklarını temel kavramaları, erken okuma yazma ve erken matematiksel becerileri öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynler ilkokula hazırlık olarak çocuklarının kuralları, öz bakım becerilerini, Türkçeyi öğrendiklerini, okula alıştıklarını ve sosyalleştiklerini belirtmiştir. Bu kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

- E. 11. “İlkokula gitmesi için dili öğrenmesi gerekiyordu, buraya geleme öğrenirdi belki ama çok zor olur, ben de bilmiyorum”
- E. 18. “Okula gitmek için erken kalkıyor, okula gidiyor, orada kahvaltı yapıyorlar, ellerini yıkıyor, çantasını düzenliyor, güzel konuşur, küfür etmiyor, kurallar bunlar, bunları öğrendi”
- E. 7. “Okulun ne olduğunu biliyor, eğer onu göndermeseydim okulu tanımazdı, seneye büyük okula gidince korkabilirdi, orada büyük çocuklar var, onlardan çekinebilir”
- E. 2. “Ayakkabılarını başta ben yardım ediyordum ama artık kendi giyiyor, ellerini yıkıyor, çok temiz, öğretmeni öğretmiş dişlerini fırçalıyor”
- E. 3. “Öğretmenleri her gün kitap okuyor onalar, başta anlamıyordu, şimdi biraz anlıyor onu dinliyor.
- E.12. “Artık adını yazabiliyor, ben istiyordum adını yazabilsin kaybolursa adını yazsın, adresini söyleyebilsin, hepsini yapıyor şimdi”
- E.13. “Öğretmenleri onlara sayfalar dağıtıyor, sayfalarda sayılar oluyor, bazen eve getiriyor, o sayıları tanıyor, çok seviniyorum, bazen abisi yardım ediyor ona.”
- E. 14. “Sayıları, renkleri, şekiller var ya, yuvarlak gibi hepsini öğrendi tamamı aklıma gelmiyor, çok şey öğrendi.”
- E. 15. “Kitabı var evde, ben almıştım orada nasıl anlatsam sorular oluyor ama oyun gibi, eğleniyor, onları yapabiliyor”
- E. 3. Okula başlamadan çok çekingendi hatta okula gitti 2-3 ay yine aynı ama şimdi eskisine göre çok iyi çok cesaret geldi yani artık çekiniyor, konuluyor, istediğini söyleyebiliyor, parmak kaldırıyor.”

Tablo 7. Ebeveynlerin Çocukların İyi Alışkanlıklar Kazanmasını İlişkin Beklentilerinin Karşılanmasına Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Saygılı olma	6
Argo sözcük kullanmama	5
Fiziksel şiddetten kaçınma	4
Nezaket sözcüklerini kullanma	3

Tablo 7’de ebeveynlerin çocukların iyi alışkanlıklar kazanmasını ilişkin beklentilerinin karşılanmasına yönelik görüşleri yer almaktadır. Bulgulara baktığımızda ebeveynlerden altısı saygılı olmayı, beşi argo sözcük kullanmama, dördü çocuklarının fiziksel şiddetten kaçındığını, üçü nezaket sözcüklerini kullandığına dair görüş bildirmiştir. Bu soruya verilen cevaplara ilişkin ebeveyn görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

E.16. “Okula gitmeden de saygısı değildi ama okulda çok şey öğrendi, öğretmeni on saygılı olmayı öğretti, dışarda bile arkadaşlarına saygılı yani sadece okulda değil, kardeşine kızmıyor artık, kötü söz söylemiyor.”

E.6. “Yalan değil okula gitmeden küfür ediyordu öğrenmiş, büyük çocuklarda ediyor bazen ama öğretmeni çok kızıyor yani uyarıyor ben de dikkat ettim evde etmesi diye, artık etmiyor yani bazen çok az”

E.15. “Önceden kardeşini döverdi, kızardım ama yine döverdi, ama dayak yasak okulda, o da artık dövmüyor ben görmüyorum”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma kapsamında, Suriyeli mülteci ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular göz önüne alındığında; Suriyeli mülteci ebeveynleri mevcut kurumu seçme sebeplerine baktığımızda, okulun eve yakın olması, tavsiye üzerine, diğer çocuklarının daha önce mevcut okula gelmesi, okulu beğenmelerinden dolayı olduğunu görmekteyiz. Kurum tercih sebepleri içerisinde en önemli özelliğin kurumun evlerine yakın olması olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulguyu destekler nitelikte araştırmalar mevcuttur. Barbarin ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada ebeveynlerin okul tercih sebepleri arasında eve yakın olması, yürüme mesafesinde olması, ulaşımın kolay olduğu yerleşim bölgesinde bulunması gibi nedenler belirlenmiştir. Aktaş Arnas (2002) araştırmasında ebeveynleri okul seçerken eve ve iş yerine yakın olması kriterini göz önünde bulundurduklarını ortaya koymuştur. Ceylan (2019) araştırmasında ebeveynler eğitim kurumunu seçerken öncelikli kriterlerinin başında kurumun yakınlığı olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut araştırma sonucu literatür ile uyumluluk göstermektedir.

Ebeveynlerin çocuklarını okul öncesi eğitimden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyine baktığımızda velilerin tamamının çocuklarının Türkçe öğrenmelerine yönelik beklentileri olduğunu görmekteyiz. Candappa (2000) dil öğrenme ev sahibi ülkede entegrasyonun önemli bir unsuru olduğunu belirtmiştir. Sarmini ve arkadaşları (2020) Suriyeli mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunun önündeki en önemli engellerden birinin dil engeli olduğu bulgulamıştır. Benzer şekilde Yalçın ve Simsar (2020) araştırmalarında erken çocukluk eğitiminde çocukların okula uyumunda dil ve iletişim sorunlarının en büyük sorunlardan olduğunu ortaya koymuşlardır. Özger ve Akansel (2019) Suriyeli çocukların Türkçeyi bilme düzeyi okula uyum sağlamasında, sınıf kurallarını öğrenmesinde, diğerleriyle kolayca iletişim kurmasında ve kendilerini güvende hissetmelerinde rol oynadığını belirtmişlerdir.

Şahin vd. (2021) araştırmalarında mülteci ailelerin iletişimle beraber kamusal ve zorunlu yaşam alanlarındaki işlerini daha rahat yürütülebilmek adına çocuklarının Türkçe öğrenmelerini önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak ebeveynlerin buldukları ülkenin dilinin öğrenilmesinin öneminin farkında olduklarını söyleyebiliriz. Mevcut araştırmada da ebeveynler tamamı çocuklarının Türkçe öğrenmelerine yönelik beklentileri olması dilin ne kadar önemli olduğunun bilincinde olduklarını göstermektedir. Ebeveynlerin Türkçe öğrenmeye ilişkin beklentilerin karşılanmasına yönelik görüşlerine baktığımızda büyük çocukluğunun Türkçeyi hem anlayıp hem konuştuğunu dile getirmiştir. Bazı veliler çocukların dili anladıklarını fakat konuşmakta güçlük çektiğini, bazılarının ise dili bilmelerine rağmen çekindikleri için konuşmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların dili bilememeleri, yalnız kalmalarına, ie kapanmalarına ve bazen de saldırgan davranışlar göstermelerine neden olabilmektedir (Yohani, 2010). Bu bağlamda okula başardıklarında dili bilemedikleri için ie kapanan çocukların daha sonra ki süreçte dili öğrenmiş olsalar da çekindikleri için konuşamadıklarını söyleyebiliriz. Ebeveynlerin okul öncesi eğitimden bir başka beklentisi çocuklarının Türkiye'ye uyum sağlamalarına yardımcı olmasıdır. Katılımcıların birçoğunun bu beklenti içinde olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda mevcut araştırma sonucu literatür ile uyumluluk göstermektedir.

Uyuma yönelik beklentilerin karışlanmasına baktığımızda ebeveynler çocuklarının okul kurallarını öğrendikleri, öğretmenlerine alıştıkları, okulda ve oku dışında Türk arkadaşlarıyla sosyalleştiklerini belirtmişlerdir. Doğrul ve Akçay'ın (2019) yaptıkları araştırmada Suriyeli ebeveynlerin çocuklarından bilişsel beceriler kazanmalarını, yabancı dil eğitimi almalarını, uyum sürecinden geçmelerini ve ilkokula hazırlanmaları gibi beklentileri olduğunu bulgulamışlardır. Achhpal (2007) yaptığı araştırmada ailelerin okul öncesi eğitimden beklentilerinden birinin çocuklarının ebeveynler itaatkâr ve saygılı, aileye yakın, ebeveynleri, öğretmenleri ve büyükanne ve büyükbabaları dinlemeleri gerektiğidir. Ebeveynler çocuklarının ilkokula hazırlanmasına yönelik beklentileri olduğunu görmekteyiz. Veliler okul eğitimi sonrasında çocuklarının ilkokula hazırlık beklentilerin karşıldığını ve okul kurallarını, öz bakım becerilerini, erken okuma yazma ve erken matematiksel becerilerini, temel kavramaları (sayılar, renler vb.) öğrendiklerini ve sosyalleştiklerini ifade etmişlerdir. Uzun ve arkadaşları (2023) araştırmaları sonucunda okul öncesi eğitim alan Suriyeli ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin bilişsel, fiziksel, dil, sosyal- duygusal ve öz bakım becerileri bakımından ilkokula da hazır olduklarını, okul öncesi eğitim almayan Suriye uyruklu öğrencilerin ilkokul birinci sınıfta birçok sorunla karşılaştı tespit etmişlerdir. Can Yaşar ve adaşlarının (2018) alışmaları sonucunda annelerin; okul öncesi eğitimin çocuklarının sosyal-duygusal gelişimini desteklediğini, Türkçe sözcük dağarcığının gelişimine katkı sağladığını ifade ettikleri; barış kavramını, "güzel bir şey, barış ve sevgi" olarak; şiddet kavramını ise, "adaletsizlik, nefret, kin," olarak tanımladıkları görülmüştür (Can Yaşar, 2018). Bu bağlamda mevcut araştırma sonucu literatür ile uyumluluk göstermektedir. Bu açıdan mevcut araştırma sonucu literatür ile uyumluluk göstermektedir.

Öneriler

- Mülteci çocukların eğitiminde ailenin sürece dâhil edilmesi önerilmektedir.
- Mülteci çocuklara yönelik planlanacak okul öncesi eğitim programlarında ailenin beklentilerinin dikkate alınması önerilmektedir.
- Bezer alışmalar öğretmenler ve okul idarecileriyle de yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Achhpal, B., Goldman, J. A., & Rohner, R. P. (2007). A comparison of European American and Puerto Rican parents' goals and expectations about the socialization and education of pre-school children. *International Journal of Early Years Education*, 15(1), 1-13. <https://doi.org/10.1080/09669760601106620>

Aktaş Arnas, Yaşare. 2002. Velilerin Okul Öncesi Eğitime Ve Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yönelik Tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.10 s.10: 24-36. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4365/59704>

Avcı, F. (2019). Teachers' opinions on the problems faced by the refugee students in preschool education institutions. *Language Teaching and Educational Research*, 2(1), 57-80. <https://doi.org/10.35207/later.537817>

Bal, E. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumları ile ilgili görüşleri: Seçme nedenleri ve kurumdan beklentileri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Bal A., Cavkaytar, A., Artar, T. M., & Uluyol, M. (2021). Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Eğitim Yaşantılarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 195-219. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.934424>

Barbarin, O. A., Mc Candies, T., Early, D., Clifford, R. M., Bryant, D., Burchinal, M., & Pianta, R. (2006). Quality of prekindergarten: What families are looking for in public sponsored programs. *Early Education and Development*, 17(4), 619-642. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1704_6

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Özcan, E. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., (2018). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.

Can Yaşar, M., Uyanık Aktulun, Ö., Hamiden Karaca, N., & Teke, H. (2018). Okul Öncesi Eğitimin 48-66 Aylar Arasındaki Suriyeli Çocukların Gelişimine Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(27).

Candappa, M. (2000). The right to education and an adequate standard of living: Refugee children in the UK. *Int'l J. Child. Rts.*, 8, 261.

Ceylan, R. (2019). Ebeveynlerin Okul Öncesi Kurumu Hakkındaki Görüşleri: Tercih Sebepleri, Beklentileri Ve Memnuniyetleri. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 18(70).

Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu. (2016). Toplum gözüyle mülteci çocuk araştırması. Suriyeli çocuklar raporu, 1- 13

Dogrul, H., & Akay, C. (2019). Comparison between Syrian and Turkish Parents' Opinions and Expectations about Pre-School Education. *Online Submission*, 6(36), 119-139. <http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4940>

Eroğlu, M. (2020). Etnik kimlik, savaş ve göç olgularının çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik etkileri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 94-105. <https://doi.org/10.38015/sbyy.721964>

European Union (2017). Guidelines For The Promotion And Protection Of The Rights Of The Child. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/10_hr_guidelines_protection_en.pdf

Kardeş, S., & Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ilkogretim Online*, 17(3). 10.17051/ilkonline.2018.466333

Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), E959-E967. <https://doi.org/10.1503/cmaj.090292>

Lee YM, Shin OJ, Lim MH (2012) The Psychological Problems of North Korean Adolescent Refugees Living in South Korea. *Psychiatr Invest*, 9: 217-222 <https://doi.org/10.4306%2Fpi.2012.9.3.217>

Leseman, P. (2007). Early education for immigrant children. The Transatlantic Task Force on Immigration and Integration, Migration Policy Institute/Bertelsmann Stiftung.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2022). 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Verileri. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf

Özger, B. Y., & Akansel, A. (2019). Okul öncesi sınıfındaki Suriyeli çocuklar ve aileleri üzerine bir etnografik durum çalışması: Bu sınıfta biz de varız!. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 942-966.

Sarmini, İ., Topçu, E. ve Scharbrodt, O. (2020). Suriyeli mülteci çocukların Türkiye'ye entegrasyonu: Türkçe dil becerilerinin rolü (Gaziantep'te bir örnek olay). *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi Açık*, 1, 100007. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100007>

Savar, E., & Kedikli, U. (2019). Türkiye'de mülteci ve sığınmacılara sağlanan imkânlar ve uyum sorunları: Çankırı örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 15(4), 1119-1142. <https://doi.org/10.17130/ijmeh.2019456401>

Soykök, S., Mall, V., Nehring, I., Henningsen, P., & Aberl, S. (2017). Post-traumatic stress disorder in Syrian children of a German refugee camp. *The Lancet*, 389(10072), 903-904. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(17\)30595-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(17)30595-0)

Şahin, K., Moralı, G., & Göçer, A. (2021). Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 95-122. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.957803>

Şirin, S. R., Rogers-Sirin, L., Cressen, J., Gupta, T., Ahmed, S. F., & Novoa, A. D. (2015). Discrimination-related stress effects on the development of internalizing symptoms among Latino adolescents. *Child development*, 86(3), 709-725. <https://doi.org/10.1111/cdev.12343>

Taylor, S. ve Sidhu, RK (2012). Mülteci öğrencilerin okullarda desteklenmesi: Kapsayıcı eğitim nedir? *Uluslararası kapsayıcı eğitim dergisi*, 16 (1), 39-56. <https://doi.org/10.1080/13603110903560085>

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Başkanlığı. (2023). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Ait İstatistikler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Uğurlu, N., Akca, L., & Acarturk, C. (2016). An art therapy intervention for symptoms of post-traumatic stress, depression and anxiety among Syrian refugee children. *Vulnerable children and youth studies*, 11(2), 89-102. <https://doi.org/10.1080/17450128.2016.1181288>

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2016) Çocuk mültecilere ilişkim Türkiye'deki yasal çerçeve. <https://www.unhcr.org/>

Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.

Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *Zorunlu göçler ve doğurduğu sosyal travmalar*, 178-242.

Yalçın, V., & Simsar, A. (2020). Adjustment of Syrian refugee children into pre-school education in Turkey. *Ilkogretim Online*, 19(3). 10.17051/ilkonline.2020.728021

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Tıpkı Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, A., Şanlı, E., & Gokalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarına Yönelik Öğretmen, Okul Yöneticileri ve Öğrencilerin Görüşleri. *Ondokuz Mayıs University Journal Of Education Faculty*, 40(1), 471-496. <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuefd/issue/62535/856750>

Yohani, S. (2010). Nurturing hope in refugee children during early years of post-war adjustment. *Children and Youth Services Review*, 32(6), 865-873.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.02.006>